

Okrugli sto

**„ULOGA I ZNAČAJ PRIRODNOG GASA U BOSNI I HERCEGOVINI -
AKTUELNO STANJE i TRENDOVI RAZVOJA“**

Semin Petrović,

IGT – Istraživačko-razvojni centar za gasnu tehniku, Sarajevo, BiH

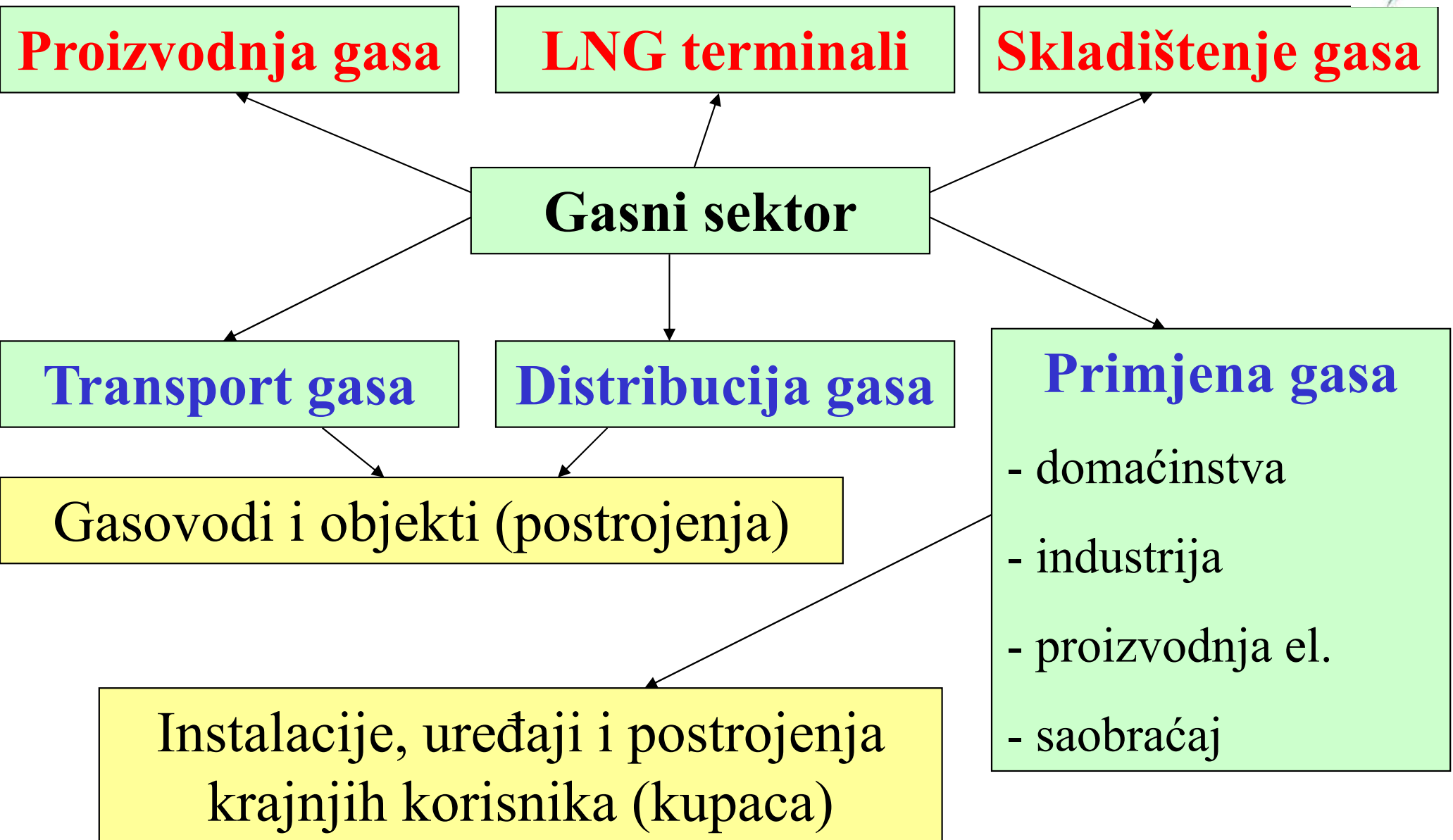
Zakonska regulativa i usaglašenost sa EU

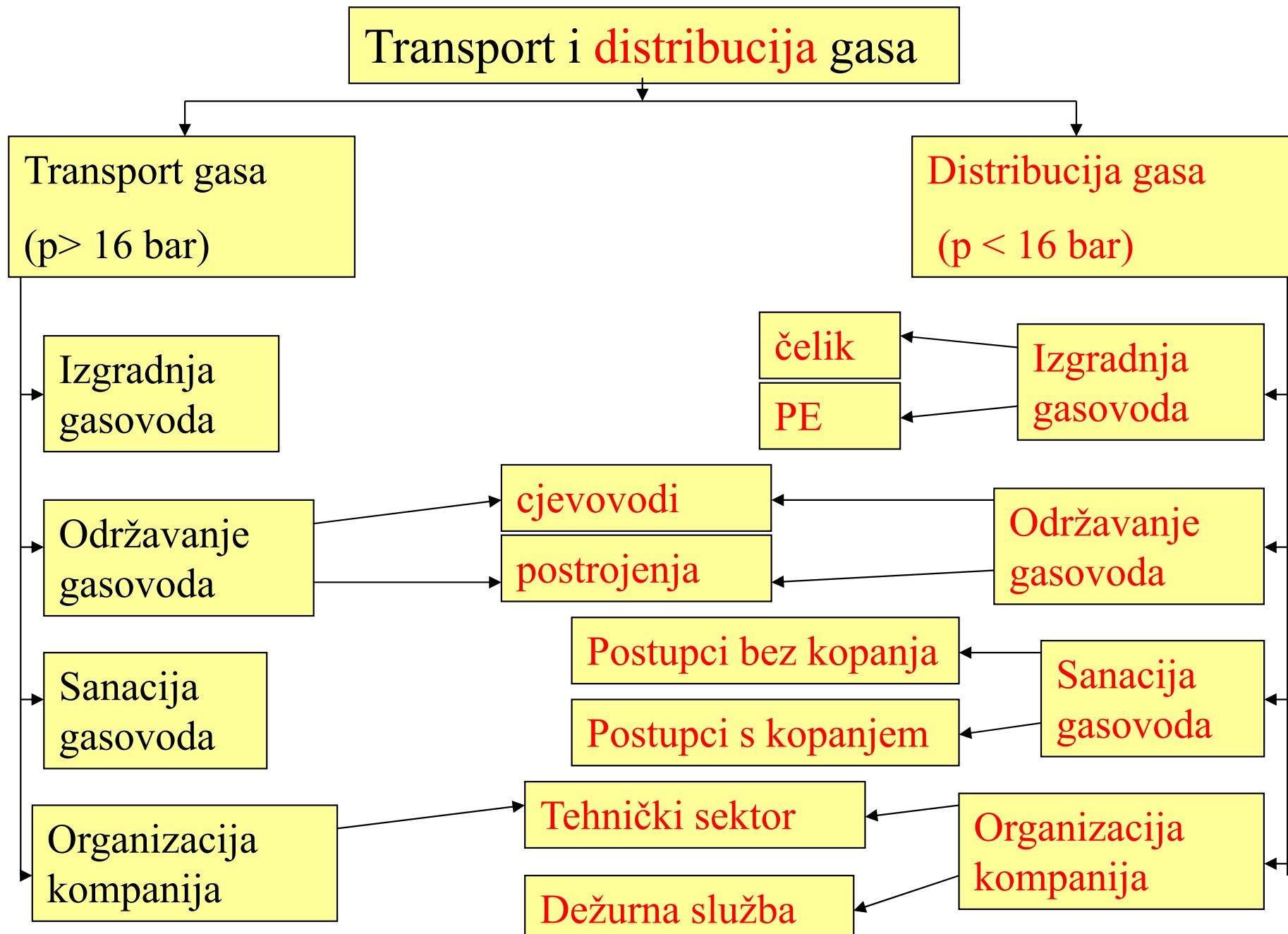
Sarajevo, maj 2022.

- Opšti pogled na strukturu gasnog sektora
- Šta su “energetski paketi” EU-a?
- Praksa implementacije legislative za gas iz „energetskih paketa”
- Gdje je BiH u svemu tome?

Opšti pogled na strukturu gasnog sektora

Šta su “energetski paketi” EU?

- EU direktive (i prateće regulative) za električnu energiju i gas u svrhu **harmonizacije i liberalizacije unutrašnjeg tržišta**, uvode novosti u **pristup tržištu**, **transparentnost i regulaciju tržišta**, **zaštitu potrošača**, **podršku interkonekcijama** i **adekvatnom nivou (sigurnosti) snabdijevanja**.
- **1. energetski paket**
1996. godine - električna energija, 1998. godine – gas
- **2. energetski paket**
2003.godine – električna energija i gas (direktiva 2003/55/EC)
- **3. energetski paket**
2009. godine – električna energija i gas (direktiva 2009/73/EC)

Šta se dešava s implementacijom energetskih paketa u BiH?

Šta zanima EU i ECS iz “Trećeg energetskeg paketa”?

- Proces razdvajanja (unbundling)
- Pristup treće strane
- Otvaranje tržišta
- Nacionalni regulatori tržišta
- Balansiranje
- Sigurnost snabdijevanja

Jer imaju direktan interes!

Šta ne zanima EU i ECS iz „Trećeg energetskeg paketa“

- Donošenje i implementacija tehničkih propisa

Jer nemaju direktan interes!

“Piramida legislative”

Zašto su 3. i 4 nivo legislative “nedovršena “priča u zemljama regiona???

BiH

- Nema legislative u oblasti gasa (**možda bude..., više od 5 godina u pripremi je Zakon o električnoj energiji i gasu na nivou BiH**)

FBiH

- Uredba o organizaciji i regulaciji sektora gasne privrede ([Službene novine Federacije BiH broj 83/2007](#))
- Pravilnik o preuzimanju i primjeni tehničkih propisa za oblast projektovanja, građenja, puštanja u pogon, eksploatacije i održavanja postrojenja i instalacija prirodnog gasa ([Službene novine Federacije BiH broj 83/2008](#))
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o preuzimanju i primjeni tehničkih propisa za oblast projektovanja, građenja, puštanja u pogon, eksploatacije i održavanja postrojenja i instalacija prirodnog gasa ([Službene novine Federacije BiH broj 04/2012 i broj 83/2015](#))

Kanton Sarajevo

- Uredba o snabdijevanju prirodnim gasom Kantona Sarajevo ([Službene novine Kantona Sarajevo broj 22/2016](#))
- Uredba o snabdijevanju prirodnim gasom ([Službene novine Kantona Sarajevo broj 27/2013](#))

Kad je u pitanju FBiH, u pripremi je najnoviji Zakon o gasu FBiH!
(priprema se 12 godina)

- 1 - OPĆE ODREDBE**
- 2 - ORGANIZACIJA PLINSKE PRIVREDE**
- 3 - OPERATOR TRANSPORTNOG SISTEMA**
- 4 - OPERATOR DISTRIBUCIJSKOG SISTEMA**
- 5 - OPERATOR SISTEMA SKLADIŠTA PLINA**
- 6 - OPERATOR POSTROJENJA ZA LNG**
- 7 - PRAVO PRISTUPA TREĆE STRANE**
- 8 – KONCESIJE**
- 9 - SNABDJEVAČ**
- 10 – KUPAC**
- 11 - RAZDVAJANJE DJELATNOSTI**
- 12 - TEHNIČKI PROPISI**
- 13 – NADZOR**
- 14 - KAZNENE ODREDBE**
- 15 - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**

Šta je trebalo biti doneseno, a šta je stvarno doneseno?

- Uredba o sigurnosti snabdijevanja prirodnim gasom (i opšti uslovi za snabdijevanje gasom nakon uspostave agencije) - Vlada FBiH, 18 mjeseci
- Tarifni sistem za regulisane cijene u sektoru gasa, Mrežna pravila transportnog sistema, Mrežna pravila distributivnog sistema, Pravilnik o naknadi za priključenje na gasnu mrežu kao i za povećanje snage - Agencija
- Prvilnik o uslovima za obavljanje energetske djelatnosti – Ministar, 12 mjeseci
- Pravilnik o preuzimanju tehničkih propisa za oblast prirodnog gasa – Ministar, 12 mjeseci
- Sektor ukapljenog naftnog gasa će biti uređen posebnim provedbenim propisom – Vlada FBiH na prijedlog FMERI, 12 mjeseci

Zakon o gasu Republike Srpske (Službeni glasnik RS, 22/18, 15/21)

Podzakonski akti (na osnovu Zakona o gasu)

Vlada Republike Srpske, (rok za donošenje dokumenata: 6 mjeseci)

- 1) Uredba o sigurnosti snabdijevanja (17/11)
- 2) Odluka o troškovima i visini naknade za polaganje stručnog ispita

Regulatorna komisija, (rok za donošenje dokumenata: 1 godina)

Podzakonski akti iz Zakona o gasu, koji se odnose na rad Regulatorne komisije

Ministar, (rok za donošenje dokumenata: 9 mjeseci)

- 1) Pravilnik o polaganju stručnog ispita iz oblasti gasne tehnike (82/20)
- 2) Pravilnik o tehničkim normativima za gasne kotlovnice (18/21)
- 3) **Pravilnik o unutrašnjim normativima za unutrašnje gasne instalacije (16/14)**
- 4) Pravilnik o tehničkim normativima za distributivne gasovode od čeličnih i polietilenskih cijevi (22/21)
- 5) **Pravilnik o tehničkim normativima za postrojenja za skladištenje i isporuku tečnog prirodnog gasa**
- 6) Pravilnik o tehničkim normativima za kućni gasni priključak (115/13)
- 7) Pravilnik o tehničkim normativima za transport prirodnog gasa magistralnim gasovodima i gasovodima za međunarodni transport (43/19)
- 8) **Pravilnik o tehničkim normativima za detekciju eksplozivnih gasova i pare**
- 9) **Pravilnik o stanicama za punjenje vozila na prirodni gas**
- 10) Pravilnik o tehničkim uslovima i normativima za odorizaciju prirodnog gasa (30/21)

Sadržaj

- 1 – Osnovne odredbe
- 2 – Uređenje i organizacija energetske djelatnosti u sektoru prirodnog gasa
- 3 – Regulacija djelatnosti u sektoru prirodnog gasa
- 4 – Transport prirodnog gasa
- 5 – Distribucija prirodnog gasa
- 6 – Skladištenje prirodnog gasa
- 7 – Zaštita energetske objekata u sektoru prirodnog gasa
- 8 – Tehnička bezbjednost transportnih i distributivnih sistema
- 9 – Tržište prirodnog gasa
- 10 – Snabdijevanje prirodnim gasom
- 11 – Prava i obaveze kupaca i neovlašćeno korištenje prirodnog gasa
- 12 – Sigurnost snabdijevanja
- 13 – Nadzor
- 14 – Kaznene odredbe
- 15 – Prelazne i završne odredbe

- BiH, kao ugovorni subjekt Ugovora o osnivanju Energetske Zajednice, nije usaglasila svoju regulativu u oblasti gasa sa EU
- Situacija je različita kada su u pitanju entiteti, tj. FBiH koja ovu oblast reguliše Uredbom iz 2007. godine nije usaglasila niti 2 energetski paket, dok je RS koja ovu oblast reguliše Zakonom iz 2018 i podzakonskim aktima, uglavnom usaglasila oblast gasa sa legislativom EU
- Brčko Distrikt BiH još uvijek nema legislativu vezano za gas

EU Direktiva 2009/73/EC o zajedničkim pravilima unutarnjeg tržišta prirodnog gasa (od 13. jula 2009)

2- Opća pravila za organizaciju sektora

Član 8. - Tehnička pravila

- **Regulatorna tijela**, tamo gdje su države članice tako odredile, ili **države članice** moraju osigurati definiranje kriterija tehničke sigurnosti, i izradu i objavljivanje **tehničkih pravila** kojim se utvrđuju minimalni tehnički projektni i pogonski zahtjevi za
- Ta tehnička pravila moraju osigurati međusobno **funkcioniranje sistema**, i moraju biti **objektivna i nediskriminirajuća.....**, O njima mora biti obaviještena Evropska Komisija

Lista “Opće primjenjivih standarda” - ECS

- A. Tehnički zahtjevi za izgradnju gasovoda
- B. Operativne mjere operatora mreže
- C. Organizacione mjere operatora mreže
- D. Standardi koje objavljuje **CEN**
- E. Standardi/preporuke koje objavljuje **Easeegas**
- F. Druga inženjerska pravila predviđena kao smjernice za siguran/pouzdan pogon (Tehnička pravila Njemačkog stručnog udruženja za gas - **DVGW**, tehnička pravila Austrijskog stručnog udruženja za gas i vodu - **OEVGW**), dodatno standardima CEN-a i preporukama Easeegas

Kako ispuniti zahtjeve 2009/73/EC u vezi tehničkih pravila?

S jedne strane,

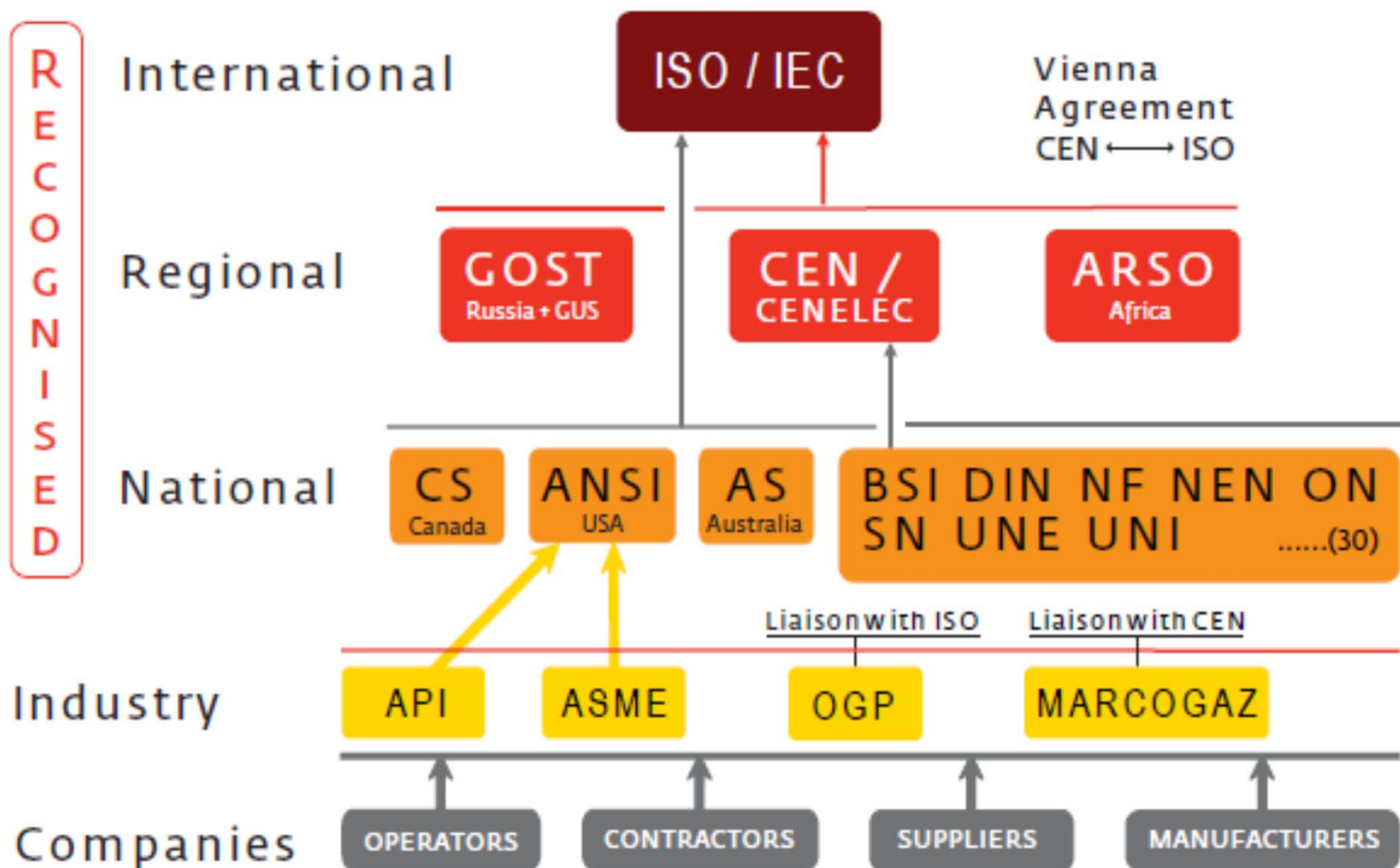
postoji obaveza (iz 2009/73/EC i Ugovora o energetske zajednici) da se donesu (izrade) tehnička pravila

S druge strane,

postoje standardi (EN, ISO,...) koji **nemaju obaveznu primjenu**, daju samo **minimum tehničkih zahtjeva**, i definišu najčešće **samo uređaje i opremu, i djelimično postupke** izgradnje gasovoda, ali uglavnom **ne definišu procedure za eksploataciju, upravljanje i održavanje** gasovoda i gasnih postrojenja.

STANDARDIZATION BODIES - RELATIONSHIPS

CEN/TC 234 - Gasna infrastruktura

- jedan od tehničkih komiteta CEN-a, formiran 1990. godine
- izrađuje EN (evropske standarde) za izgradnju gasovoda
- urađeni standardi predstavljaju **minimum tehničkih zahtjeva** i obično se urade na bazi **značajnih kompromisa** između članova radnih grupa (zemljama članicama EU se ostavlja da dopune nacionalne predgovore standarda i ugrade svoje specifičnosti, ali koje ne odstupaju od **“filozofije” standarda**)
- standardi **nisu obavezni** u zemljama EU (u regionu, takođe), sve dok ne budu **“prozvani”** u nekom nacionalnom propisu

- **BAS** izrađuje standarde u BiH, a njegov rad i ekspertna tijela su harmonizirana s principima međunarodne i evropske standardizacije.
- **BAS ima ekspertna radna tijela:** Tehnički Komiteti (TC), Radne grupe (WG), Ad-hoc gupe (AG) i Grupe za unifikaciju (UG).
- Kroz pomenuta ekspertna tijela, Institut izrađuje **originalne standarde** BiH i **prihvata međunarodne, evropske i (ponekad) nacionalne standarde**.
- Institut je do sada formirao c. **50 tehničkih komiteta**, za različita područja standardizacije i **više od 500 eksperata iz BiH**, za različite oblasti su angažovani u radu tehničkih komiteta.
- Institut prihvata (donosi) standarde uglavnom **“metodom proglašavanja”**, to znači bez prevođenja

BAS TC31 - Tehnički komitet za gas i gasnu tehniku ima sjedište u IGT

Kako ispuniti zahtjeve 2009/73/EC u vezi tehničkih pravila?

Kakva je uloga državnih institucija (bilo kog nivoa) u tome?

- **Osiguravaju uslove** da se to uradi i **vrše funkcionalni nadzor** nad provođenjem tehničkih pravila (**inspekcijski, energetski,**)

Tehnička pravila

osim što propisuju pravila za projektovanje, građenje, puštanje u pogon, eksploataciju i održavanje postrojenja i instalacija prirodnog gasa,

oni propisuju obavezu i način certificiranja osoblja i firmi koje rade u gasnom sektoru, opreme koja se ugrađuje u gasna postrojenja i instalacije,

kao i kontinuiranu edukaciju djelatnika u gasnom sektoru

Tehnička pravila se, u različitoj mjeri, odnose na veliki broj subjekata

- operatori transportnog i distribucijskog sistema,
- instalaterske firme,
- dimnjačari,
- svi korisnici gasa (domaćinstva, mala privreda, industrija)
- kao i sve uslužne firme u gasnom sektoru (proizvođači i uvoznici opreme, firme koje vrše različite usluge za operatore sistema, serviseri, itd)

Stoga je, nakon njihovog objavljivanja, potrebno “organizovati” upoznavanje svih subjekata s njihovim obavezama po određenim propisima

HVALA ZA PAŽNJU!

Semin PETROVIĆ

IGT – Istraživačko-razvojni centar za gasnu tehniku

Gradačanka 142.

BA – 71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Tel. 00387 33 610 600

Fax 00387 33 650 593

E-mail semin.petrovic@igt.ba

www.igt.ba